

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

الزامات، اهداف و ابزارها در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی

علی فلاحتی^{۱۲۴}، عباس آزادی^{*۱۲۵}، علی حیات نیا^{۱۲۶}

چکیده

مقاله حاضر با روش تحقیق کتابخانه ای و از طریق تحلیل محتوا و استقرا در پی جواب به سوالات مطرح شده در طی یک دهه اخیر در خصوص مطرح شدن مبحث اقتصاد مقاومتی (ناشی از تحریمات و مقاوم سازی اقتصادی کشور) می باشد. که طی پژوهش حاضر نقش تحریم ها در فرایند مدیریت اقتصادی و تاثیر متقابل آنها بر توسعه اقتصاد کشور مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین الزامات، اهداف و ضرورت های پرداختن و تمرکز بر اقتصاد مقاومتی به عنوان یک اصل اقتصادی در شرایط کنونی جامعه از نظر گذراننده میشود که مباحث مقاله حاضر مؤید فرمایشات رهبری و برگرفته از سخنان ایشان جهت عبور از گردنه های پر پیچ و خم اقتصادی در شرایط کنونی است.

واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، تحریم، فنریت اقتصادی، نقش دولت

^{۱۲۴}-دانشیار اقتصاد، دکتری اقتصاد، عضو هیات علمی دانشگاه رازی کرمانشاه alifalahatii@yahoo.com
^{۱۲۵}-*نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری اقتصاد دانشگاه رازی کرمانشاه (۰۹۱۸۳۴۱۹۸۴۸) abas_azadi@yahoo.com
^{۱۲۶}-دانشجوی دکتری اقتصاد دانشگاه رازی کرمانشاه allihayatnia@gmail.com
 ۱۹۷

۱- مقدمه

هدف اقتصاد بهبود وضع معیشت مردم در پرتو ایمان و عدالت فراگیرست. تجربه دنیا و مکاتب مختلف آن نشان داده است که این هدف با مبانی غیردینی و غیرانقلابی بدست نمی آید. تمدن غرب عدالت و ایمان را در برابر رفاه مادی نادیده گرفته است و در تامین نیازهای مادی دنیایی نیز ناتوان مانده است.

کشور ایران ضمن تحریمات کنونی طبق برنامه های توسعه ای خود باید بتواند از طریق خود اتکایی و مقاوم سازی اقتصاد داخلی چشم اندازهای بلند مدت اقتصادی را محقق سازد. در اقتصاد مقاومتی نیز باید بتوان با چشم پوشی از درآمدهای حاصل از نفت و گاز و وجود تحریم، الگوی توسعه صنعتی بومی مبتنی بر پیشرفت توأم با عدالت تدوین نمود. لذا در چنین شرایط و عرصه تنگ شده ای بروی اقتصاد کشور شرایط تقویت همبستگی دورنی، حداقل نمودن تنشهای اجتماعی، تحقق عدالت اجتماعی و برابری، دخالت آگاهانه و با برنامه دولت، منع مبادله آزاد سرمایه، اقتصاد تولید محور، ایجاد دولت عاری از فساد و هدایتگر بازار، جایگزینی واردات، تعاون به جای رقابت ناسالم درونی، استراتژی حمایت عام از تمام صنایع بخصوص صنایع استراتژیک و نیز کشاورزی به جای پیروی از مزیت نسبی و حذف تعرفه های مدل ریکاردویی تجارت، گسترش تحقیق و توسعه، هدف گذاری صنعتی و کنترل اعتبارات از سوی دولت بعنوان ملاک های کلیدی میتوانند به کمک اهداف اقتصادی کشور جهت مقاوم سازی کشور در آیند.

اقتصاد های سلطه گر معمولاً در هر دهه مردم دنیا را با بحرانهای پی در پی اقتصادی، مالی و نظامی مواجه ساخته اند. آنها برای خروج از این بحرانها کشورهای سایر مناطق دنیا را درگیر جنگ های نظامی و رسانه ای و اقتصادی و .. می نمایند تا از این طریق تسلط خود را بر دنیا حفظ کنند^{۱۲۷}. آنها می خواهند تمام مردم دنیا وابسته و جیره خوار آنها باقی بمانند. در این میان انقلاب اسلامی با نفی این تمدن شیطانی، عالم جدیدی را در افق حیات انسان معاصر برگشوده است. در این بین اقتصاد مقاومتی، راهبردی است برای نفی سلطه بیگانگان، شکوفایی از درون و تعامل عزت مندانه با جهان.

اقتصاد مقاومتی را باید در منظومه معرفتی اقتصاد اسلامی نگریست. نظام اقتصادی اسلام که بیانگر نگاه نظام اسلامی به ابعاد اقتصادی جامعه است، دارای پنج هدف اصلی است که بر اساس آموزه های حضرت امام خمینی، به ترتیب اولویت عبارتند از:

۱. ایجاد زمینه به منظور اعتلای معنوی انسانها: هدف اسلام تربیت و تهذیب انسان است و اسلام با تنظیم فعالیت های مادی راه را برای اعتلای معنوی انسان می گشاید؛

^{۱۲۷} بحران مالی ۲۰۰۸ که سراسر اروپا و امریکا را به چالش کشید و نیز تدارک جنگهای سخت افزاری و نرم افزاری و زمینه سازی برای آشوب در منطقه، توسط استکبار جهانی نمونه هایی از این بحرانهاست.

«بهاش ملی اقتصاد مقاومتی» چالشها، واقعیتها، راهکارها» دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۲. عدالت اقتصادی: عدالت نیز همچون استقلال هدف کلی نظام اسلامی است؛ ولی در عین حال هدف غایی نیست بلکه تحقق عدالت وسیله ای جهت توسعه ی معرفت الله و انسان سازی است. در حوزه ی اقتصاد، عدالت اقتصادی به معنای رفع فقر و تعدیل ثروت و درآمد است؛

۳. استقلال اقتصادی: استقلال به معنای عدم وابستگی به بیگانه در حوزه های فرهنگ، سیاست و اقتصاد، هدف کلی نظام اسلام است. وابستگی اقتصادی منشأ همه ی وابستگی ها و ناشی از عدم اعتماد به نفس است؛

۴. رفاه عمومی: راحت طلبی از دیدگاه فردی و اخلاقی مذموم است، ولی تحقق رفاه عمومی و برخورداری همه ی مردم از رفاه، هدف نظام اقتصادی اسلام است، البته رفاه به معنای داشتن ثروت و امکانات مادی صرف نیست، انسانی مرفه است که از آسایش روحی برخوردار باشد؛

۵. رشد اقتصادی: رشد کشاورزی، صنعت و تجارت نیز از اهداف نظام اقتصادی اسلام معرفی شده است. به عنوان اولویت اول نظام اقتصادی کشور است و «بهبود وضع معیشتی مردم»، هدف از ارائه ی این برنامه ی اقتصادی قصد دارد با وجود قوت های فراوان در عرصه ی ملی و فرصت های بالنده ی جهانی و در عین حال در برابر انواع چالش های داخلی و تهدیدهای بین المللی در پرتو مقاومت و ایستادگی برای تحقق پیشرفت و عدالت در نظام اسلامی با گام های مستحکم به پیش رود.

یکی از ترندهای دشمن و نظام سلطه برای عقب ننگه داشتن کشورها، ایجاد بحرانها و نوسانات کاذب در اقتصاد آن کشور است. این بحرانها می توانند از یک سو تهدید و از یک سو فرصت قلمداد شوند. اگر مردم و مسولین کشور صرفاً به فکر راه حل های کوتاه مدت، مقطعی و به اصطلاح مسکنی باشند، ساختارهای اقتصادی تغییری نکرده و همه امکانات کشور صرف فرو نشاندن نزاعها و نوسانات خواهد شد و منابع کشور به هدر خواهد رفت. در این صورت قطعاً چنین شرایطی یک تهدید بزرگ محسوب می شود. اما اگر این فشارها باعث تغییر و اصلاح در ساختارهای اقتصادی یک کشور گردد، در نهایت به خود کفایی، استقلال و بی نیازی کشور منجر می شود که همان مقاوم سازی اقتصاد است. لازمه این امر، حضور یک تفکر نظام مند، بلند مدت و استراتژیک است تا بتواند این فرصتها را در ساختار کشور فراهم نماید.

۱-۱ تاریخچه تحریم ها در ایران

از جمله نکات در خور توجه در فرمایشات مقام معظم رهبری در این دیدار ورود «اقتصاد مقاومتی» به عنوان کلید واژه ای جدید در ادبیات اقتصادی است. پیش از این در دایره المعارف واژگان اقتصادی، به منظور حمایت از اقتصاد و تولید ملی از واژه Protectionism یا «اقتصاد حمایتی» استفاده می شد. اما برای نخستین بار رهبر انقلاب، کلید واژه «اقتصاد مقاومتی» را مطرح ساختند که بسیار فراتر از «اقتصاد حمایتی» و دربرگیرنده ابعاد جدیدی از اقتصاد ملی با توجه به تحولات جدید بین المللی است. به بیان دیگر، معظم له با توجه به برخی تحولات جدید در حوزه بین الملل، لزوم تغییر بنیادین نظام

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بهاش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

اقتصادی کشور را از «مقاومت اقتصادی» به «اقتصاد مقاومتی» خواستار شده اند که بیانگر اشراف کامل ایشان به مسائل بنیادین است.

واقعیت آن است که جمهوری اسلامی ایران تاکنون در طول حیات طیبه ۳۲ ساله خود، با چهار گروه از تحریم های اقتصادی مواجه شده است. نخستین گروه از تحریم ها بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی شکل گرفت و «جیمی کارتر» رئیس جمهور وقت آمریکا، دستور توقیف بالغ بر ۱۲ میلیارد دلار از دارایی های منقول و غیرمنقول ایران در ایالات متحده آمریکا و همچنین نقود ایرانی در بانک های این کشور را صادر کرد. علاوه بر این دولت آمریکا از تحویل برخی تجهیزات نظامی خریداری شده پیش از پیروزی انقلاب همانند هواپیماهای اف ۱۶، ناو و قطعات یدکی نظامی که بهای آن را دریافت کرده بود سر باز زد.

پس از تجاوز نظامی رژیم بعث عراق به خاک ایران، کشورمان با دومین گروه از تحریم ها مواجه شد. در این مقطع ایالات متحده با همراهی کشورهای اروپایی، ژاپن، کانادا، استرالیا و تعدادی دیگر از کشورها، جمهوری اسلامی ایران را با برخی تحریم ها مواجه ساختند و عملاً بیش از ۳۰ کشور در کنار آمریکا و رژیم صدام به مقابله با نظام نوپای اسلامی پرداختند. یکی از دلایل اصلی این حمایت ها، هراس از گسترش نفوذ جمهوری اسلامی و اسلام سیاسی و انقلابی در رژیم های دست نشانده منطقه و لرزه های مداوم آن بر پایه های نظام های غربی بود که سبب شد تا سازمان ملل متحد نیز به عنوان ابزار تحقق منافع و خواسته های نامشروع قدرت ها درآید.

گروه سوم تحریم ها علیه ملت ایران، پس از پایان جنگ تحمیلی هشت ساله و این باز نیز با هدایت آمریکا و رژیم صهیونیستی و با هدف منع سرمایه گذاری در ایران و بازسازی ویرانی های جنگ انجام شد و تقریباً ۱۵ سال به طول انجامید و تا سال ۱۳۸۴ خورشیدی ادامه یافت. این تحریم ها در دوران «بیل کلینتون» رئیس جمهوری وقت آمریکا به قانون «داماتو» مشهور شد که براساس آن هرگونه سرمایه گذاری بیش از ۲۰ میلیون دلار در ایران منع شد.

اما چهارمین دسته از تحریم ها که امروزه با آن مواجه ایم و در واقع می توان گفت شدیدترین تحریم هایی است که کشورمان از ابتدای پیروزی انقلاب تاکنون با آن مواجه بوده است، در راستای سیاست قدیمی «ارائه مشوق برای پیش بردن به سوی هدف و ارائه تنبیه برای رفتار بد» یا همان استراتژی نخ نما شده «چماق و هویج»^{۱۲۸} قابل ارزیابی است. غرب در این مرحله از تحریم ها کوشیده تا با دخالت دادن شورای امنیت سازمان ملل در وضع تحریم ها علیه ملت ایران، وجهه ای قانونی! به تروریسم مالی خود ببخشد و از سوی دیگر با مطالعه در نقاط آسیب پذیر اقتصاد ایران، تحریم های یکجانبه خود علیه ملت ایران را هدفمندتر سازد. (اسماعیلی، ۱۳۸۹)

^{۱۲۸} - Carrot and Stick Strategy

۲- اقتصاد مقاومتی در ادبیات اقتصادی

اقتصاد مقاومتی؛ که در قالب شعارهای چند سال اخیر که از سال ۱۳۸۶ توسط مقام معظم رهبری در حوزه اقتصادی مطرح شد بصورت نامحوسی بیان شد و علاوه بر مقاوم کردن اقتصاد ایران در مقابل شوک های خارجی که نشأت گرفته از تحریمات خارجی بود، خود سازی اقتصاد کشور به منظور توسعه و رشد روز افزون جهت نیل به اهداف بلند مدت و برنامه های توسعه ای کشور را مد نظر قرار داد.

برخی از صاحب نظران اقتصادی، در تعریف اقتصاد مقاومتی بیان کرده اند اقتصاد مقاومتی یعنی تشخیص حوزه های فشار و متعاقبا، تلاش برای کنترل و بی اثر کردن آن و در شرایط آرمانی، تبدیل چنین فشارها به فرصت؛ که نتیجه اقتصاد مقاومتی است، سبب کاهش وابستگی ها و تأکید روی مزیت های تولید داخل و تلاش برای خوداتکایی است.

در ادبیات اقتصادی برای کلمه اقتصاد مقاومتی که امروزه در جریانات مقابله با تحریم در کشور ایران شکل گرفته در جایجای دنیا اصطلاحات مختلفی بکار گرفته شده است. بریگاگلیو^{۱۲۹} (۲۰۰۶) از اصطلاحی به نام "فتریت اقتصادی"^{۱۳۰} برای اشاره به توان سیاست ساخته یک اقتصاد برای بهبود (یا انطباق با) آثار شوکهای برونزای مخالف استفاده کرده است. این اصطلاح با تعریفی که از آن شده، نزد کثیرین مفهوم به اقتصاد مقاومتی در ادبیات رایج کشور ماست. بریگاگلیو بیان م ی دارد که اصطلاح فتریت اقتصادی به دو مفهوم به کار می رود: اول، توانایی اقتصاد برای بهبود سریع از شوکهای اقتصادی تخریب کننده خارجی؛ دوم، توانایی اقتصاد برای ایستادگی در برابر آثار این شوکها. توانایی ایستادن در برابر شوکها هنگامی متصور است که شوکها خنثی یا ناچیز باشند. همچنین این نوع فتریت هنگامی ممکن است که اقتصاد از مکانیسم هایی از آن نام "جذب شوک" برخوردار باشد که آثار شوکها را کاهش دهد که با عنوان برده می شود. برای مثال، وجود بازاری انعطاف پذیر میتواند به عنوان ابزاری برای جذب شوک ها عمل کند.

توان اقتصاد برای بهبود یافتن از آثار شوکهای مخالف به شدت محدود خواهد شد اگر برای مثال، کسریهای مالی مزمن وجود داشته باشد. از طرف دیگر، این توان ارتقا خواهد یافت اگر ابزارهای سیاستی بتواند برای خنثی سازی آثار منفی شوکها مورد استفاده قرار گیرد؛ مانند موقعیتی که کشور از وضعیت مالی قوی برخوردار است و می تواند مخارج احتیاطی یا تخفیف های مالیاتی را برای برخورد با آثار منفی شوکها مورد استفاده قرار دهد. این نوع فتریت اقتصادی نوعی "تقابل با شوک" است (بریگاگلیو، ۲۰۱۱: ۵) تعبیری که معنای اصطلاحی (نه لغوی) آن به اقتصاد مقاومتی نزدیک می نماید "فتریت اقتصادی" است که بتوان سیاست ساخته یک اقتصاد برای بهبود (یا انطباق با) آثار شوک های برونزای مخرب اشاره دارد. این اصطلاح با تعریفی که از آن شده است نزدیک ترین مفهوم به "اقتصاد مقاومتی" که در ادبیات رایج کشور است.

Briguglio - ^{۱۲۹}
Economic Resilience - ^{۱۳۰}

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

به طور کلی، فنریت اقتصادی می تواند ایستا یا پویا باشد. فنریت اقتصادی ایستا فنریتی ذاتی در شرایط عادی اقتصاد است. در مقابل آن، فنریت انطباقی قرار دارد که به توانایی اقتصاد ناشی از قوه ابتکار و تلاش فوق عادی در شرایط بحران اشاره دارد. (سیف، ۱۳۹۱: ۱۷)

۲-۱ چهار سناریوی رفتاری کشورها در برابر شوکها و فشارهای خارجی

کشورها با توجه به درجه آسیب پذیری اقتصادی و درجه وابستگی، داری چهار سناریوی تعریف شده زیر می باشند (بریگاکلیو و دیگران، ۲۰۰۸: ۵)

این چهار سناریو شامل بدترین حالت، خوداتکایی، پسر و لخرج و بهترین حالت است.

بدترین حالت: بدترین سناریو به شرایط کشورهایی اشاره دارد که آسیب پذیری ذاتی آنها بالاست و سیاستهای اقتصادی هم شرایط خوبی برای فنریت اقتصادی ایجاد نکرده است.

خود اتکایی: کشورهای با راهبرد خوداتکایی از نظر اقتصادی با آسیب پذیری ذاتی مواجه اند، اما با سیاست های مناسب اقتصاد خود را قادر ساخته اند در برابر آثار منفی شوکهای برون زا مقاومت یا با آن شوکها مقابله کنند.

پسر و لخرج: کشورهای دارای الگوی پسر و لخرج آسیب پذیری ذاتی اندکی دارند، اما سیاستهای اقتصادی آنها به فنریت اقتصادی صدمه وارد کرده و لذا آثار منفی شوکها بر آنها تحمیل شده است.

بهترین حالت: بهترین حالت سناریویی است که کشور با آسیب پذیری ذاتی اندکی مواجه است و سیاستهای اقتصادی هم به خوبی اقتصاد را ضربه گیر کرده اند.

۲-۲ الگوی توسعه ایران در شرایط تحریم و جریان اقتصاد مقاومتی

با نگاهی به تاریخچه برنامه ریزی در ایران مشاهده می شود که از سال ۱۸۰۱ ایران شروع به برنامه ریزی توسعه نموده است یعنی قبل از کشورهایی مانند چین ۱۸۰۸ کره جنوبی ۱۸۱۱ ترکیه ۱۸۱۸ و مالزی ۱۸۱۱. ایران در طول ۱۱ سال گذشته و بدون داشتن نقشه راه بلندمدت مجموعه ای از نظرات اقتصادی مختلف را به کار گرفته و نتایج حاصله متناسب با ظرفیتهای قابلیتهای کشورمان نبوده است. چنانکه کره از سال ۱۹۶۲ (آغاز فرایند برنامه ریزی توسعه) تا ۲۰۱۰ میزان تولید ناخالص داخلی سرانه خود را از ۱۰۳ میلیارد دلار به ۲۰۷۵۶ میلیارد دلار رسانده است. مالزی طی ۹ برنامه ۵ ساله از ۱۹۶۶ از ۳۴۴

بهاش ملی اقتصاد مقاومتی "حاشها، واقعها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

میلیارد دلار به ۸۳۷۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ و ایران از ۱۹۶۵ تا ۲۰۰۹ از ۲۴۵ به ۴۵۲۵ میلیارد دلار رسانده است) گزارش کمیسیون اقتصاد کلان، ۱۳۹۱). در زمانی که کره اولین برنامه توسعه خود را شروع نمود کشور ما درگیر اجرای برنامه عمرانی سوم بود. در خصوص نظرات اقتصادی و توسعه گروه مشاوران دانشگاه هاروارد که در ایران به سر می بردند قبل از تصمیم سازان کره ای هشدار می دادند. بیمارهای این جامعه را به سختی می توان با نسخه هایی درمان کرد که مختص شرایط جوامع توسعه یافته غربی است (سرخه دهی، ۱۳۹۲). در جامعه سنتی مفهوم تغییر باید مبتنی بر نیروهایی باشد که تماماً از محیط خود این جامعه بجوشند ما در طی مأموریت خود بیش از پیش اعتقاد پیدا کردیم که نیروهای جهان شمولی که برنامه ریزی توسعه در جامعه در حال توسعه به سهولت یا به طور موثر بتواند بر آن تکیه کند اندک هست (تاس. اچ. مک لود: ۱۳۸۱).

در هنگام مقایسه ایران با کشورهای توسعه یافته شرق آسیا پرسشی که فوراً به ذهن متبادر می شود وجود تحریم های یک جانبه و ناجوانمردانه ای است که از ابتدای انقلاب بر ایران تحمیل شده و دامنه آن هر روز تنگ تر شده است. در حالی که کشورهای مورد بحث از این قضیه مستثنی بوده اند. مسلماً این تحریم ها بر روند توسعه ایران موثر بوده و شرایط را برای ایران سخت تر ساخته است. اما سوال مهم آن است که تحریم ها تا چه اندازه بر اقتصاد ایران موثر بوده است؟ و در تدوین یک الگوی توسعه صنعتی مناسب در راستای اقتصاد مقاومتی باید نقش نقش تحریم ها و اثرات آن مشخص شود. برای پاسخ به این سوال به یکی از اسناد معتبر در این باره استناد می نمایم.

۳-۲ آثار تحریم ها بر اقتصاد ایران در جریان اقتصاد مقاومتی

در کتاب "تحریم ایران شکست یک سیاست"^{۱۳۱} بیان می شود: که این تحریم ها به رغم وسعت و گستره آن نتوانسته آمریکا را به اهداف خود برساند. البته نمی توان این تحریم ها را کاملاً بر ایران بی تاثیر بدانیم بلکه میتوانیم بگوییم که تحریم بر زخم اقتصاد ایران نمک پاشید. بنابراین تاثیر آن در حاشیه بوده است. تحریم هایی که بر ایران تاثیر داشته به چهار دسته تقسیم می شود: صادرات، واردات، سرمایه گذاری، و کمک موسسات مالی بین المللی (علیخانی، ۱۳۸۰: ۳۳)

در سال مالی ۱۹۹۲-۱۹۹۳ بدی مدیریت در بخش اقتصادی کشور باعث شد که واردات ایران به میزان بی سابقه ۲۶.۲ میلیارد برسد. سهم آمریکا از این میزان بعد از انقلاب در بیشترین میزان خود بود که از ۳۲۰ به ۷۵۰ میلیون دلار رسید. ایران برای جبران بدهی های خارجی خود در سال ۱۹۹۲ واردات را تا ۲۰ میلیارد دلار کاهش داد. سهم آمریکا نیز به ۴۰۰ میلیون دلار کاهش یافت که اکثراً قطعات و تجهیزات نفتی را شامل می شد. قبل از برقراری تحریم آمریکا بازیگر اصلی در صنعت نفت و گاز ایران بود. اما بعد ایران جایگزین های دیگری از جمله کانادا و چند کشور اروپایی و آسیایی را یافت. این کشورها در حرف از تحریم ها حمایت اما در عمل مایل بودند به جای آمریکا وارد معامله شوند.

^{۱۳۱} بوریس زاگاریس استاد و صاحب نظر برجسته دانشگاه: این کتاب را بهترین اثر درباره تحریم های آمریکا بر ایران دانسته است. او معتقد است. توجه استناده آن به جنبه های تاریخی، سیاسی، اقتصادی، نظامی، و فنی قوانین آمریکا و تحلیل های آن باعث بی همتایی کتاب شده است. گری سیک مشاور پیشین رئیس جمهور آمریکا بر این باور است: این کتاب معتبرترین اثری است که تحریم های آمریکا بر ایران را بررسی کرده است.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بدهی خارجی ایران در اوائل ۱۹۹۰ به میزان در خور توجهی یعنی بیش از ۲۶ میلیارد دلار رسیده بود که دسترسی ایران به بازار سرمایه گذاری بین المللی را محدود ساخت و مانع از تمایل سرمایه گذاران خارجی به سرمایه گذاری های عظیم در ایران شد. ایران با یک برنامه ریزی خوب در باز پرداخت بدهای خود از سال ۱۹۹۵ و تغییر در سیاستگذاری خارجی توانست طرح های جاذبی را برای سرمایه گذاران خارجی عرضه کند. در نیمه دوم سال ۱۹۹۹ شرکت های خارجی ابراز تمایل کردند که در بیش از ۴۰ طرح ایران با ارزش ۸ میلیارد دلار سرمایه گذاری کنند (علیخانی، ۱۳۸۰: ۳۳۴).

اگر ایران زیر بار فشار اقتصادی و سیاسی قرار نمی گرفت، اقتصاد این کشور وضعیت بهتری داشت اما جای تعجب است که از سال ۱۹۹۵ هنگامی که آمریکا سخت ترین تحریم های خود را به صورت همه جانبه بر ایران تحمیل کرد، اقتصاد ایران بنابه تحلیل منابع مختلف اقتصادی سالم تر و با ثبات تر شد. تحریم های یک جانبه ایران نه تنها بی تاثیر به طور کلی بازمینی «فهرست مهارت تجاری» بوده بلکه به منافع آمریکا نیز لطمه زده است. در اول سپتامبر ۱۹۹۱ شد. و دیگر مجوزی برای برخی اقلام مهم صادر نمی شد. در تحریم های جدید که در سال ۲۰۱۲ اجرایی شد، تحریم بانک مرکزی و فروش نفت ایران این فشارها را چند برابر نموده و درآمدهای دولت را بطور کلی کاهش داده موسوم "تحریم های فلج کننده" است. این تحریم ها که هر ساله گسترش بیشتری یافته است، در سال ۲۰۱۲ تبدیل به شده است.

با توجه به اسنادی که ارائه شد، تحریم ها بخصوص تحریم های اخیر و کاهش درآمدهای نفتی بر زخم اقتصاد ایران نمک پاشیده و هزینه های اقتصاد ایران را افزایش داده است. اما طبق این اسناد هر زمان که برنامه ریزی ها دقیق تر و مداخله دولت با برنامه و آگاهانه تر بوده است، نتایج تحریم بی اثر و یا کم اثر شده است و هر زمان که مدیریت شرایط اقتصادی بدون برنامه و رویکرد مبتنی بر دانایی محوری بوده است حتی در شرایط کاهش تحریم ها نتایج بدی به دست آمده است. بطور مثال در صنایع نظامی و صنعت نفت، وجود عزم و اراده ناشی از تنگناهای تحریم موجب پیشرفتهای چشمگیر شده است، اما در سایر صنایع از جمله خودروسازی، کالاهای مصرفی، لوازم خانگی و منسوجات که به ندرت مشمول تحریم ها بوده است یا با پیشرفتهای اندک روبرو بوده ایم و یا واردات بی رویه و بی برنامه در چارچوب اقتصاد بازار، منجر به نابودی آن صنعت شده است. بنابراین می توان گفت که نه تنها تحریم ها در صورت تدبیر مناسب بی اثر خواهند شد، بلکه مانند دو کشور ژاپن و کره که عاری از هرگونه درآمد نفت و منابع طبیعی هستند می توان با تکیه بر دانایی محوری و وجود الگوی توسعه بومی عاری از هرگونه فساد به پیشرفتهای در خور توجهی دست یافت و بی شک اقتصاد مقاومتی در این چارچوب تسهیل کننده آثار تحریم ها در راه دستیابی به این هدف است.

لذا جهت اتخاذ راهبرد مناسب توسعه صنعتی در اقتصاد مقاومتی و با وجود تحریم ها راه حل های زیر ضروری خواهد بود: تقویت همبستگی دورنی، حداقل نم و دن تنش های اجتماعی، کاهش تفاوت های درآمدی بین طبقات اجتماع، تحقق عدالت اجتماعی و برابری، دخالت آگاهانه دولت، منع مبادله آزاد سرمایه، ایجاد اقتصاد تولیدی و نه اقتصاد مصرفی، قربانی نمودن خواسته های لحظه ای مصرف کنندگان در مقابل اهداف بلند مدت توسعه، مبارزه بی امان با فساد بخصوص در سطح مسئولان و مدیران د ایجاد دولت عاری از فساد، جانشینی تولیدات خارجی به وسیله محصولات داخلی، جایگزینی تعاونی خالص با رقابت ناسالم درونی و استراتژی حمایت عام از تمام صنایع بخصوص صنایع استراتژیک و نیز کشاورزی به جای

پایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

پیروی از مزیت نسبی و حذف تعرفه های مدل ریکاردویی تجارت، گسترش فن آوری و تحقیق و توسعه، ارائه مشوق های صادراتی، مالی و بودجه ای و موانع تعرفه ای و غیر تعرفه ای بر و کنترل اعتبارات از "سیاست سازمان صنعتی" و "ارتقای ساختار صنعتی" "هدف گزاری صنعتی"، واردات سوی دولت، حمایت عام از تمام صنایع و بنگاهها در کنار حمایت از صنایع و بنگاههای خاص. (سرخه دهی، فاطمه: ۱۳۹۲)

۴-۲ الزامات اقتصاد مقاومتی^{۱۳۲}

۱- مردمی کردن اقتصاد؛ بدان معنا ساست های اصل ۴۴ باید بصورت دقیق اعمال شود و با کمک قوای مقننه و قضایی بتوان راه ورود به بخش اقتصادی را برای مردم بازتر کرد. مردم و یا اجتماع به دو صورت با اقتصاد در ارتباط هستند:

الف) تحت تأثیر اقتصاد هستند. به عبارت دیگر، اقتصاد بر معیشت آنها اثرگذار است؛ بر درآمد، مصرف، الگوی کسب درآمد و مصرف اجتماعی، بیماری های روانی، امید به زندگی، اعتقادات دینی، رفتارهای سیاسی، مسائل اخلاقی و...

ب) بر اقتصاد اثر گذارند. به عبارت دیگر، مردم در سطح اجتماعی بر کل اقتصاد اثرگذار هستند. عده ای در حوزه ی تولید مشغول هستند و عده ی کثیری در حوزه ی مصرف هستند.

اقتصاد مقاومتی (اقتصاد مقاوم) اقتصادی است که در آن مردم در سطح اجتماعی، انسانی اقتصادمدار باشند و با نحوه ی صحیح تدبیر معیشت و اثرگذاری در حوزه ی کلان آشنا باشند و اقتصادمدار عمل کنند.

۲- کاهش وابستگی به نفت؛ یکی دیگر از الزامات اقتصاد مقاومتی است. این وابستگی، میراث شوم صد ساله ی ماست. ما اگر بتوانیم از همین فرصت ها که امروز وجود دارد، استفاده کنیم درآمد زای دیگری جایگزین کنیم، بزرگترین حرکت مهم را در زمینه اقتصاد انجام داده ایم. امروز صنایع دانش بنیان از جمله کارهایی است که می تواند این خلأ را تا میزان زیادی پر کند. همت را بر این بگماریم؛ برویم به سمت اینکه هرچه ممکن است، وابستگی خودمان را کم کنیم. (عبدی، ۱۳۹۲)

۳- مسئله مدیریت مصرف؛ مدیریت مصرف به معنی مصرف نکردن و یا کم مصرف کردن نیست بلکه منظور عدم اسراف و تبذیر می باشد. هم دستگاههای دولتی، هم دستگاههای غیر دولتی، هم آحاد مردم و خانواده ها باید به این مسئله توجه کنند، که این واقعا یک نوع جهاد است. مدیریت در مصرف باید در تمام بخش های جامعه حاکم باشد، چه بخش های دولتی و غیر دولتی و چه بخش های خصوصی و در کوچکترین جز آن در خانواده و سپس در بین همه افراد.

مدیریت مصرف زمانی تحقق می یابد که الگوی مصرف فعلی به سمت «الگوی مصرف اسلامی» حرکت کند و اصلاح شود. اهمیت وجود الگوی مصرف صحیح از آنجایی اهمیت دارد که از نظر علمی، اولین و مهم ترین قدم برای اصلاح نظام اقتصادی، اصلاح الگوی مصرف است؛ زیرا غایت تولید کالا و خدمات در یک کشور مصرف آنهاست. از اینرو

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

حاکمیت مصرف کننده بر اقتصاد یک امر عقلایی است. بنابراین اصلاح الگوی مصرف جامعه آغازی برای اصلاح تولید و به طور کلی، اصلاح نظام اقتصادی است (میر معزی، سید حسن، ۱۳۸۸)

اصلاح الگوی مصرف نیز که به معنای نهادینه کردن روش صحیح استفاده از منابع و یا بهره برداری بهینه، برنامه ریزی شده و مطلوب از امکانات و منابع در بخش های مختلف اقتصادی است؛ موجب ارتقای شاخص های زندگی و کاهش قیمت تمام شده محصول در صنایع گردیده و زمینه ای برای افزایش صرفه های اقتصادی در واحدهای تولیدی و غیر تولیدی شده و موجبات رقابتی شدن و افزایش سهم صادرات را به وجود می آورد. به عبارت دیگر اصلاح الگوی مصرف و بهره وری مترادف و حرکت به سوی هر کدام دستیابی به دیگری را نیز در بر خواهد داشت. (سعیدی و سفلو، ۱۳۸۸: ۱۵۹)

۴- استفاده بهینه از زمان؛ زمان بعنوان مهمترین جز که دارای هزینه فرصت بالایی می باشد در توسعه اقتصاد ها مطرح است. کشور برای رسیدن به اهداف ۱۴۰۴ باید بتواند بهینه زمان داشته باشد و با اتخاذ تصمیماتی عمومی و اختصاصی در تمام بخش ها در یک جهت رو به جلو زمان را از دست ندهد و به برای توسعه به خطا و ازمون نپردازد.

۵- حرکت اقتصاد و جامعه بر اساس برنامه؛ همانطور که میدانیم کشور داری برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کوتاه مدت و بلند مدتی می باشد و تصمیم گیری های خق الساعه و تغییر مقررات، میتواند بزرگترین ضربه بر کشور وارد کند. دولت و مجلس محترم باید به این موضوع توجه کافی داشته باشند.

۶- مبارزه با رانت خواری و فساد؛ یکی از اصلی ترین معضلات جامعه ی ما، که به دلیل وابستگی به نفت در جامعه شکل گرفته است، ایجاد روحیه رانت خواری می باشد که در سده ی گذشته لطمات زیادی را بر جامعه و اقتصاد کشور وارد نموده است. در اقتصاد مبتنی بر دلالی و سوداگری، بخش مولد بیشترین آسیب را می بیند و سازوکار اقتصاد به سمت بروز حباب های قیمتی و نوسان های شدید سوق می یابد. چنین اقتصادی در مواجهه با فشار خارجی کمترین پایداری و مقاومت را دارد و به سرعت متلاشی می شود (رضایی، ۱۳۹۲).

همچنین بایستی فعالیت های غیرمولد اقتصادی مانند خرید و فروش ارز، طلا و زمین را به سمت فعالیت های مولد مانند ساخت مسکن، سرمایه گذاری در بورس و ... هدایت کرد.

۷- چابک سازی دولت؛ یکی از اصلی ترین مسائل سیاسی، که در اقتصاد مقاومتی می بایست مورد توجه قرار گیرد، کوچک سازی دولت و به اعتبار دیگر کاهش بوروکراسی موجود برای روان سازی در مسائلی است که در اقتصاد مقاومتی می تواند تأثیرگذار باشد. دولت در حالت کنونی یک مانع جدی برای تحقق حماسه ی اقتصادی، که رکن اصلی آن واگذاری آن به بخش خصوصی و توانمندسازی مردم است، می باشد. به عبارت دیگر، تا دولت چابک نشود و بوروکراسی اداری موجود جای خود را به دولت الکترونیک ندهد، نمی توان انتظار داشت اقتصاد به دست مردم سامان یابد و دولت، هم به عنوان یک مصرف کننده ی بزرگ و هم به عنوان یک تولید کننده، بزرگ ترین رقیب بخش خصوصی باشد و هیچ نهاد

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

غیردولتی توانایی مقابله و رقابت با آن را نداشته باشد. از این رو، چابک و کوچک‌سازی دولت برای ایجاد فضای تحرک برای بخش خصوصی و مردم در اقتصاد می‌تواند از اصلی‌ترین ابعاد اقتصاد مقاومتی و حماسه‌ی اقتصادی باشد.

در این خصوص دولت باید تا حد امکان هزینه‌های غیر ضروری را بکاهد و همچنین تصدی‌های غیر حاکمیتی را واگذار کند.

۸- ارتقاء نقش تشکل‌های مردمی در اقتصاد: یکی از نقاط ضعف ما در سالیان گذشته، عدم استفاده از ظرفیت تشکل‌های مردمی هم در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و هم در اجرای برنامه‌های اقتصادی است. درحالی‌که در بعد از انقلاب اسلامی تجربیات بسیار خوبی از عملکرد این تشکل‌های مردمی در رشد و آبادانی کشور وجود دارد. تجربه جهاد سازندگی یکی از این تجربه‌هاست که با مدیریت ارزشی و اسلامی حاکم بر بدنه آن، توانست حجم گسترده‌ای از مشکلات اقتصادی مناطق محروم را برطرف نماید. نمونه موفق دیگر، جهاد دانشگاهی است که بخش مهمی از نیازهای کشور در حوزه‌های صنعتی و فناوری را برطرف کرد.

۹- توانمندسازی بخش خصوصی؛ بخش خصوصی را باید توانمند کرد؛ هم به فعالیت اقتصادی تشویق بشوند، هم سیستم بانکی کشور، دستگاه‌های دولتی کشور و دستگاه‌هایی که میتوانند کمک کنند - مثل قوه‌ی مقننه و قوه‌ی قضائیه - کمک کنند که مردم وارد میدان اقتصاد شوند. (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱). همچنین باید تقویت و حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در فعالیت‌های اقتصادی کشور برابر با سیاست‌های ابلاغی اصل ۴۴ قانون اساسی باشد (بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۸۹). محدودسازی اقتصاد دولتی و آزادسازی اقتصاد از پیامدهای مهم اصل ۴۴ قانون اساسی است. اقتصاد مقاومتی فعال و پویا نیازمند برنامه ریزی استراتژیک و راهبردی، مبتنی بر مردمی کردن اقتصاد از طریق میدان‌دادن بیشتر به فعالان بخش خصوصی و رفع موانع و مشکلات این بخش می‌باشد.

مسئله فقط این نیست که ما بنگاه‌های اقتصادی را واگذار کنیم و بگوئیم واگذار شد، خودمان را خلاص کردیم؛ در کنار این واگذاری، کارهای دیگری لازم است: بایستی بخش خصوصی توانمند بشود، باید امکان مدیریت خوب پیدا کند (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰)

۱۰- استقلال اقتصادی؛ استقلال اقتصادی، یعنی ملت و کشور، در تلاش اقتصادی خود روی پای خود بایستد و به کسی احتیاج نداشته باشد. معنایش این نیست که ملتی که استقلال اقتصادی دارد، با هیچ‌کس در دنیا داد و ستد نمیکند؛ نه داد و ستد، دلیل ضعف نیست. چیزی را خریدن، چیزی را فروختن، معامله کردن، گفتگوی تجاری کردن، این‌ها دلیل ضعف نیست. اما باید طوری باشد که یک ملت، اولاً نیازهای اصلی خودش را بتواند خودش فراهم کند. ثانیاً، در معادلات اقتصادی دنیا و مبادلات جهانی، وزنه‌ای باشد. نتواند او را به آسانی کنار بگذارند؛ نتواند او را به آسانی محاصره کنند؛ نتواند او را به آسانی فرو دهند و هر چه میخواهند به او املا کنند (بیانات مقام معظم رهبری)

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۱۱- استفاده کارآمد تر از ظرفیت های علمی جوانان و نخبگان^{۱۳۳}: دولت باید حمایت های کامل مادی و معنوی از نخبگان دانشگاهی که دلسوزانه و علاقمندانه در مسیر جهاد علمی و خودکفایی کشور و اقتصاد و صنعت قدم بر میدارند، داشته باشد. و همچنین در این راستا توجه بیشتری که موجب گسترش مراکز علم و فناوری در جهت ایجاد زمینه ها و ساختارهای اقتصاد دانش بنیان می شود نسبت به قبل، بشود. (ملکی، منصور، ۱۳۹۲). همچنین میدان دادن به نخبگان در عرصه صنعت، تجارت و کشاورزی، از ویژگیهای اقتصاد مقاومتی است و نیز باید شرایط به گونه ای باشد که نخبگان بدون مانع کارهای خود را پیش برند. آنچه جای نگرانی است، تحریم خارجی نیست بلکه نگرانی درخصوص موانع تولید و تجارت در داخل کشور است که گاهی شدیدتر از تحریم ها عمل می کند.

۱۲- پیاده سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و پیشتازی اقتصاد دانش بنیان ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه. (بیانات مقام معظم رهبری)

۱۳- حرکت به سمت اقتصاد دانش بنیان: در عصر جدید، اصلی ترین عامل تعیین کننده در خلق ارزش اقتصادی، دانش است. دانش سرمایه ای پایان ناپذیر و متکی به انسان، یعنی اصلی ترین و پایدارترین دارایی هر کشور است. علاوه بر این، دانش دارایی ای است که با مصرف بیشتر، رویش بیشتری را در پی دارد. لذا اگر اقتصاد کشوری بر پایه ی دانش شکل گیرد (اقتصاد دانش بنیان) اولاً امکان رویش مستمر را دارد، ثانیاً پایدار و مستقل خواهد بود. لذا از ملزومات پر رنگ حرکت به سمت توسعه اقتصادی و مقاوم سازی اقتصاد در شرایط کنونی حرکت به به سوی اقتصاد دانش بنیان را باید به همراه داشته باشد.

۱۴- حمایت از تولید ملی: حمایت از تولید ملی مبین سه وظیفه برای دولت، دست اندرکاران تولید و مردم می باشد، سه حلقه ای که نحوه تعامل آنها بر روی هم، تاثیر مستقیم دارد و نتیجه نهایی آن، به این تعامل وابسته است.

۱۵- اولویت بندی شرکای تجاری ایران: کشورهای منطقه و نیز کشورهایی با همسویی ایدئولوژیک باید بردیگران ترجیح داده شوند. ازسویی کشورهایی با همبستگی بیشتر، تمایل کمتری به ورود در توافقات طرفینی بر علیه یکدیگر دارند و ازسوی دیگر، منطقه به سبب مواجهه با تهدیدات و فرصت های مشترک، امنیتشان به هم گره خورده است. در واقع بلوکی از کشورهای همسایه و مجاور به لحاظ جغرافیایی، با حجم اقتصاد و جمعیت بزرگتر، پایداری بیشتر خواهد داشت. اگر کشور در زمینه های صنایع و رشته فعالیتهای اولویت دار مثل غذا و دارو، پیشرفت کند به صادر کننده عمده مبدل شده و به پیشرفت های فنی و صنعتی بسیاری در این زمینه ها می تواند نایل شود، لذا بقای کشور تضمین شده و امکان تحریم و فشار به کشور کاهش می یابد. حوزه انرژی و صنایع نظامی نیز دو زمینه مهم دیگری هستند که بایستی مورد توجه ویژه قرار بگیرند. اولویت بعدی هم صنایع فرهنگی است. در این حوزه نیز به سبب رویکرد فرهنگی و گفتمان ساز انقلاب اسلامی می

^{۱۳۳} - نخبه به فرد برجسته و کارآمدی اطلاق می شود که اثرگذاری وی در تولید علم، هنر و فناوری کشور محسوس باشد و هوش، خلاقیت، کارآفرینی و نبوغ فکری وی در راستای تولید دانش و نوآوری موجب سرعت بخشیدن به رشد و توسعه علمی و متوازن کشور گردد.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

توان با تحرک و پویایی مناسب مبانی فرهنگی و تربیتی والای اسلامی را به جهان صادر نمود و مبنای فکری نظام سلطه را مورد چالش جدی قرارداد.

۱۶- توجه به داخل و خارج: در مواقع مناسب باید دشمن را شدیداً متضرر کرد. به عنوان مثال فرض کنید با تاکتیکی بتوانیم ارزش دلار را صفر کنیم یا اینکه ارز غالب کشور را که دلار است، تغییر دهیم و یا اینکه ال سی های ارزی را به ریالی تبدیل کنیم. این اقدامها مصادیقی از اقتصاد مقاومتی است. پس یک بخش، مقابله با دشمن و رقیب بیرونی است و یک بخش دیگر تقابل با دشمن درونی است که به صورت رانت خواری، پول شویی، فقر و تبعیض ظاهر می شود؛ بنابراین با دو بخش روبه رو هستیم؛ یکی مقابله با ضعف درونی و یک بخش هم مقابله با دشمن بیرونی (زریباف، ۱۳۹۱)

۲-۵ اقتصاد مقاومتی و نقش دولت و مردم در تحقق آن

شناسایی نقاط ضعف کشور در اقتصاد مقاومتی و تبدیل آن به نقاط قوت، یکی دیگر از الزامات کشور در رسیدن به جایگاه واقعی خویش در عرصه جهانی است که برای تحقق آن باید همکاری نزدیکی میان دولت و مردم صورت گیرد.

۲-۵-۱) نقش دولت: در شرایط کنونی اقتصادی کشور دولت بعنوان سکان دار حوزه اقتصادی کشور، بزرگترین نقش را ایفا می کند. هر یک از سیاستهایش از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است، هزینه فرصت ها به شدت بالاست و نیاز به هوشمندی و دقت خاصی از ناحیه دولت احساس می شود.

از جمله سیاستهای مناسب از ناحیه دولت در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی عبارتند از:

۲-۵-۱-۱) تثبیت نرخ ارز: نوسانات موجود در بازار ارز، زمینه نابسامانی در امر تولید، عرضه و مصرف کالا را فراهم می سازد و در یک جمله بازار را دچار اختلال می کند. از این رو دولت، به عنوان اصلی ترین مقام تصمیم گیری در سیاستهای مالی و ارزی کشور، می تواند بخش قابل توجهی از نوسانات موجود در بازار ارز را با تدابیر پیشگیرانه و اتخاذ سیاستهای مناسب به حداقل رسانده تا در آینده، اقتصاد کشور دچار شوک های شدید ناشی از اتخاذ تدابیر سطحی و زود گذر نشود. توزیع مناسب و به اندازه ارز به بازار، توجه به صنایع و مایحتاج عمومی مردم، در اولویت قرار گرفتن اخذ ارز مورد نیاز، تعیین نرخ مرجع مناسب با توجه به شرایط بازار و... می تواند بخشی از تدابیر دوراندیشانه دولت در کنترل قیمت و بازار ارز محسوب شود.

۲-۵-۱-۲) تثبیت قیمتها: تورم در حال حاضر تبدیل به بیماری اقتصادی کشور گردیده و این مسئله باعث شده است که در عرصه بین المللی، صادرات کشور دچار مشکل شود و در طرف مقابل واردات افزایش پیدا کند و دلیل آن بالا بودن قیمت کالاها در داخل کشور است. اقتصاد در شرایط تورمی بازدهی ندارد و به موجب آن تولید داخل افزایش پیدا نمی کند و بیکاری افزایش می یابد و در نتیجه، بالا رفتن نرخ بیکاری در جامعه و افزایش مفاسد اجتماعی، متعاقباً هزینه های اجتماعی و سیاسی و امنیتی کشور افزایش یافته و این مسئله کشور را از تحقق اقتصاد مقاومتی دور خواهد کرد.

بمایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

۳-۱-۵-۲) اصلاح ساختار دولتی: نقش پررنگ دولت نیز در اداره کارها باید کاهش یابد و به جای آن روند نظارت بر کارها و هدایت امور توسط دولت توسعه یابد. دولت به عنوان ارکان اجرایی و تصمیم ساز، که ابزارهای لازم اقتصادی را در اختیار دارد، می تواند حرکات کیفی تری را در تمام عرصه ها از خود نشان دهد

۴-۱-۵-۲) رفع مشکل بیکاری: اشتغال در کشور امنیت عمومی را به دنبال خواهد داشت. از جمله راهکارهای لازم برای رفع موانع اشتغال زائی عبارتند از؛ تغییر نگرش دولت به بخش خصوصی، ایجاد امنیت اقتصادی، مبارزه با مفساد اداری، کنترل مهاجرت از روستاها به شهرها و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و کنترل اقتصاد زیرزمینی....

۲-۵-۲ نقش مردم در تحقق اقتصاد مقاومتی:

مردم بعنوان مولد ترین و تاثیر گذارترین قشر بر مصرف و تولید تولید ناخالص داخلی جایگاه پر رنگی در تحقق اقتصاد مقاومتی دارند. فضایی باید بر کشور و جامعه حاکم گردد که همه مردم خودشان را مولد در اقتصاد و شریک در پیشرفت و مقاومت کشور، حس کنند و بر آن بیالند. از مهمترین نقشهای مردم در تحقق اقتصادی می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱-۲-۵-۲) مدیریت بهینه مصرف: جلوگیری از هرگونه اسراف و تبذیر، مهمترین اصل در ارائه یک الگوی اسلامی مصرف است. از این رو خداوند در آیه ۶۷ سوره فرقان، حرکت در مداری به دور از افراط و تفریط را رسیدن به پایداری دانسته است

۲-۲-۵-۲) مصرف کالای داخلی و تا حد امکان پرهیز از مصرف کالاهای خارجی: پرواضح است که مردم حق استفاده از کالای باکیفیت را دارند، ولی ترجیحاً باید کالای ساخت داخل را مصرف کنند و این امر نیازمند تحکیم نگاه علمی است، به نحوی که دست اندرکاران عرصه تولید، دولت و دانشگاهها حلقه ارتباط صمیمی و تعامل پایداری را باید با یکدیگر داشته باشند. زیرا صیانت از اعتبار تولید داخلی در عرصه جهانی وظیفه ملی و اسلامی است، و منافع زود گذر نباید منفعت ملی را به خطر بیندازد.

۶-۲ نقش فرهنگ در نیل به اقتصاد مقاومتی

هر جامعه ای سه رکن اساسی دارد؛ فرهنگ، سیاست و اقتصاد. این سه رکن متقوم هم هستند و از بین آنها، فرهنگ نقش مهم تری دارد. بنابراین اقتصاد در تبعیت از فرهنگ عمل می کند. اساساً اقتصاد، ارزش ها و جهت خود را از فرهنگ متبوع خود می گیرد. بنابراین تا فرهنگ مقاومتی نباشد، اقتصاد هم مقاومتی نخواهد شد. پس این دو با هم یک رابطه ی طولی دارند پیش شرط فرهنگ جهت رسیدن به اقتصاد مقاومتی (رضایی، عبدالعلی، ۱۳۹۰):

مادامی که خاستگاه «فرهنگ اقتصاد» بر پایه ی مفاهیمی همچون «سودمحوری»، «سرمایه سالاری» و «تکاثرگرایی» باشد و کارشناسان و مدیران اقتصاد به این دسته از معادلات وفادار باشند، اقتصاد مقاومتی و جهاد اقتصادی مورد نظر نظام اسلامی تحقق پیدا نخواهد کرد. به عبارت دیگر، هرگاه مفاهیم، تعاریف، سیاست ها، قوانین، ساختارها، ضوابط و مدیریت اقتصادی

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بهائش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

حول محور «اقتصاد سرمایه‌داری» تعریف شود، نمی‌توان از تولید ثروت بر پایه‌ی جهاد و مقاومت و اخلاص و ایثار سخن گفت. پس می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت و نوع فرهنگ حاکم بر اقتصاد می‌تواند پذیرای مفهوم ارزشی جهاد و مقاومت باشد یا نباشد.

تحقق پیش‌نیازهای فرهنگی را باید در سه سطح بنیادی، تخصصی و عمومی دنبال کرد؛ در سطح بنیادی که نیاز به استخراج فقه نظام اقتصادی و نظام‌سازی مبتنی بر آن توسط فقها و کارشناسان فقه ما دارد، در سطح تخصصی که نیاز به بازنگری در مفاهیم، تعاریف، سیاست‌ها، قوانین و ضوابط اقتصادی موجود کشور و نظریه‌پردازی و الگوپردازی بر اساس مفاهیم و تعاریف جدید و هماهنگ با نگاه ارزش‌محور دارد، و بالأخره در سطح عمومی که نیازمند آموزش و ظرفیت‌سازی و فرهنگ‌سازی در سطح کارشناسان و کارگزاران نظام اسلامی و مردم است.

اقتصاد مقاومتی یکی از ارکان «مکتب اقتصاد اسلامی» به حساب می‌آید که دیگر ارکان آن شامل «عدالت اقتصادی»، «تدبیر معیشت» و «عقلانیت اقتصادی»، الگوی تولید، توزیع و مصرف اقتصادی است. ارکان مذکور را اصطلاحاً «فرهنگ اقتصاد» می‌نامند. حال اگر اقتصاد خالی از این ارکان باشد، دیگر نمی‌توان آن را اقتصاد اسلامی نامید. پس اسلامیت اقتصاد متقوم به وجود معنویت، عدالت و عقلانیت برخاسته از فرهنگ اسلامی در همه‌ی عرصه‌های تولید، توزیع و مصرف ثروت است.

پس در مرحله‌ی نخست و به وسیله‌ی فرهنگ دینی باید تمامی نظامات جامعه را مهندسی کرد. در مرحله‌ی دوم وقتی که این نظامات شکل گرفت، یعنی هرگاه نظام اقتصادی بر پایه‌ی فرهنگ دینی تعریف و مهندسی شد، آن‌گاه اقتصاد سیاست و اقتصاد فرهنگ و اقتصاد در حوزه‌ی اقتصاد نیز پاک و تعالی‌بخش و مقاوم و بالنده خواهد بود و می‌تواند در خدمت اهداف بلند و تعالی‌بخش و انسان‌ساز اسلام باشد.

۲-۲ موانع و چالشهای پیش روی اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی و اهداف آن باید با جوهره مقاومت پیوند منطقی داشته باشد، در این راستا باید چالشهای پیش رو را شناسایی و در دایره‌ی بزرگتر با عنایت به چالشهای اقتصاد و امت اسلامی تعریف و برای آن برنامه و راه حل ارائه شود.

از جمله این موانع می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

(۱) وجود عوامل متعدد بر ایجاد فضای منفی برای جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی

(۲) وجود موانع متعدد پیش روی تولید ملی

(۳) عدم وجود فضای رقابتی در بخش تولید و توزیع در برخی از گروه‌های کالایی

(۴) پایین بودن سطح بهره‌وری نیروی انسانی و ضرورت تشکیل نیروی انسانی کارآمد بیش از گذشته

بهایش ملی اقتصاد معاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

- (۵) افزایش نقدینگی و عدم تناسب آن با تولید
- (۶) وجود نقدینگی های سرگردان
- (۷) تورم بالا و مستمر در کشور
- (۸) اختلالات متعدد در بازار ارزی کشور
- (۹) سطح بالای بیکاری و عدم اشتغال پایدار
- (۱۰) افزایش مستمر قیمت مسکن و اجاره ها
- (۱۱) وابستگی شدید بودجه سالانه کشور به درآمدهای حاصل از فروش نفت خام
- (۱۲) کسری بودجه مزمن و پایدار
- (۱۳) عدم اجرای کامل سیاستهای اصل ۴۴ قانون اساسی در راستای آزاد سازی و خصوصی سازی
- (۱۴) وجود نظام مالیاتی ناکارآمد
- (۱۵) هدفمند نبودن یارانه ها علی رغم اجرای آن
- (۱۶) ناکارایی نظام پولی و بانکی
- (۱۷) نوسانات متعدد در شاخص های بورس
- (۱۸) وجود سیاست های حمایتی و تعرفه ناکارآمد و غیرهدفمند
- (۱۹) ضعف های زیرساختی و گمرک
- (۲۰) تامین قطعات و فقدان الگوهای مصرف بهینه
- (۲۱) مشکلات تامین کالاهای مورد نیاز بخش تولید
- (۲۲) وابستگی صادرات غیرنفتی به بخش میعانات نفتی، گازی و پتروشیمی
- (۲۳) عدم حمایت موثر از حقوق ترضیع شده مصرف کنندگان
- (۲۴) مواردی که موجب ایجاد ضعف در تصمیم گیری ها و برنامه ریزی های اقتصادی می شود
- (۲۵) عدم پیشگیری در مواجهه با فساد مالی در دستگاه های دولتی و غیردولتی

(۲۶) فساد اقتصادی

(۲۷) انجام واردات بی رویه

(۲۸) عدم اعمال مالیتهای سنگین برای فعالیتهای غیر تولیدی

(۲۹) بروکراسی اداری نیز به عنوان یکی از موانع تحقق اقتصاد مقاومتی است که یافتن راهکارهای حمایتی برای بهره برداری به موقع از پروژه های دردست اجرا را می طلبد.

۲-۸- پیشنهاداتی برای مقابله با تحریم ها در الگوی اقتصاد مقاومتی ارائه داد که عبارت اند از:

(۱) حمایت از تولیدکنندگان برای بهبود وضعیت تولید و بخش عرضه، بالاخص در قسمتهایی از تولید که در آن بخش، با واردات مواجه هستیم.

(۲) استفاده از تولیدات دانش بنیان برای تأمین کالاهای واسطه ای و مصرفی در جهت جلوگیری از واردات بی رویه ی کالاهای واسطه ای و حمایت از دانش آموختگان در بخشهای مختلف.

(۳) افزایش میزان صادرات بر اساس توانمندیهای تولیدی کشور؛ مانند بخش های مختلفی از جمله انرژی، محصولات کشاورزی (البته در صورتی که نیاز داخلی تأمین شده باشد)، محصولات و خدمات پزشکی و درمانی و... که اگر این مهم اتفاق بیفتد و در زمینه ی صادرات به کشورهای دیگر بتوانیم حرفی برای گفتن داشته باشیم، می توان گفت توانسته ایم در برابر تحریم راه مقابله ی خوبی پیدا کنیم؛ چرا که وقتی کشورهای دیگر به ما نیاز داشته باشند، برای تأمین نیازهای خود، دیگر برای تحریم نمی توانند کاری کنند، چون خودشان نیز به ما وابسته هستند.

(۴) از جمله دیگر راه ها برای مقاومتی پویا در برابر تحریمها، می توان به فرهنگ سازی برای مصرف داخلی اشاره نمود که البته این کار زمانی ممکن است که به طور هم زمان و موازی، کیفیت تولیدات داخلی را افزایش داده باشیم تا مردم برای این تغییر رویه در مصرف انگیزه ی کافی را داشته باشند.

(۵) همان طور که گفته شد، یکی از دلایل تورم در کشور، سوءمدیریت سیستم پولی کشور از جانب دولت است. با توجه به این موضوع، می توان گفت که یکی از زمینه های فعالیت اقتصاد مقاومتی در حوزه ی مدیریت کلان کشور است و به قولی اگر مدیران کشور در این راستا گام بردارند و در صدد اصلاح این سیستم، از جمله نظام مالی و پولی کشور برآیند، در واقع قسمت اعظم تحول در اقتصاد را به سوی اقتصاد مقاومتی صورت داده اند. (اختیاری، ۱۳۹۳)

۳- نتیجه گیری:

در جمهوری اسلامی ایران ایده اقتصاد مقاومتی ابتدا از جانب رهبر معظم انقلاب مطرح شد. از نظر ایشان، دشمن در موضوع تهدید اقتصادی به دنبال جدا کردن مردم از نظام اسلامی است. با دقت در بیانات مقام معظم رهبری مؤلفه ها و

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

محورهای اقتصاد مقاومتی قابل استخراج است. از نظر ایشان، اقتصاد مقاومتی موجب میشود در شرایط فشار روند رو به رشد اقتصادی و شکوفایی در کشور محفوظ بماند و آسیب پذیری آن کاهش پیدا کند. شکل گیری اقتصاد مقاومتی نتایج مهمی خواهد داشت که در بیانات مقام معظم رهبری به آنها تصریح شده است. برای حرکت نظام اقتصادی - خصوصاً از سوی قوه مجریه - در مسیر اقتصاد مقاومتی، مؤلفه‌ها و ارکانی در این بیانات مورد توجه قرار گرفته‌اند که فهرستی از آنها بدین شرح است^{۱۳۴}:

«آگاهی و هوشیاری نسبت به تهدیدهای دشمن»، «اهتمام به جهاد اقتصادی»، «حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی»، «اهتمام به مردمی کردن اقتصاد»، «اجرای سیاستهای اصل ۴۴»، «توجه به همت و کار مضاعف»، «توانمندسازی بخش خصوصی»، «کاهش وابستگی به درآمدهای نفت»، «توجه به اقتصاد و صنایع دانش‌بنیان»، «مدیریت و اصلاح الگوی مصرف»، «هدفمندسازی صحیح و قانونی یارانه‌ها»، «مبارزه با مفسدات اقتصادی»، «تدبیر منابع ارزی و حفظ قدرت پول ملی»، «استفاده‌ی حداکثری از زمان و منابع و امکانات»، «پرهیز جدی از تصمیمهای خلق‌الساعه و تغییر مقررات و گریز از اجرای قانون» و «اهتمام عملی به وحدت و همبستگی». بر اساس مؤلفه‌هایی که از بیانات مقام معظم رهبری استخراج شد، می‌توان الگوی اقتصاد مقاومتی ایران را با چهار مؤلفه اساسی شامل رشد اقتصادی، عدالت اقتصادی، ثبات اقتصادی و فنریت اقتصادی پیشنهاد کرد.

طبق مطالب ذکر شده تحقق عدالت توأم با توسعه و پیشرفت اقتصادی نیازمند یک الگوی توسعه بومی منحصر بفرد اسلامی ایرانی است که در چارچوب اقتصاد مقاومتی و با برنامه ریزی جهت بی اثر نمودن تحریم‌ها باشد. در چارچوب اقتصاد مقاومتی و وجود تحریم‌ها سخن از مزیت‌های نسبی در تولید کالاها و صنایع استراتژیک نامتناسب است و مسلماً باید در تولید محصولات کشاورزی از جمله گندم و نیز صنایع استراتژیک رویکرد خودکفایی وجود داشته باشد. همچنین مانند تجربه شرق آسیا برنامه ریزی منسجم در صنایع با تکنولوژیهای پیشرفته برای بازار تقاضای ۷۵ میلیونی داخل و البته صادرات به خارج باید صورت گیرد.

در نتیجه می‌توان بر طبق بیانات حکیمانه مقام معظم رهبری به چند نکته اصلی مورد تأکید معظم له در این باره اشاره کرد:

حرکت مداوم و پویا در رشد اقتصادی، وظیفه‌شناسی افراد جامعه، رشد و توسعه شرکت‌های دانش بنیان، حرکت به سمت اقتصاد مردمی، کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی، مدیریت بهینه در مصرف، حمایت از تولید داخلی با مصرف کالای داخلی و رشد بر مبنای کارآفرینی، حفظ وحدت و همبستگی میان مسئولان کشور و آحاد مردم، استفاده حداکثری از زمان، منابع و امکانات، حرکت بر اساس برنامه و پرهیز از تصمیمات عجولانه در عرصه اقتصاد، شناخت عزم دشمن و ناتوان‌سازی حربه دشمنان با هوشیاری و عزم و اراده ملی.

^{۱۳۴} - ر. ک. به بیانات معظم‌له: در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور، ۱۶/۶/۸۹؛ در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۹/۵/۱۳۹۰؛ در دیدار کارگزاران نظام، ۳/۵/۹۱؛ در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکتهای دانش‌بنیان، ۸/۵/۹۱؛ در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت، ۲/۶/۹۱.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی «چالشها، واقعیتها، راهکارها» دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

اقتصاد مقاومتی رویکردی ایجابی و دوراندیشانه دارد. در این رویکرد، ما در پی «اقتصاد ایده‌آلی» هستیم که هم اسلامی باشد و هم ما را به جایگاه اقتصاد اول منطقه برساند؛ اقتصادی که برای جهان اسلام الهام‌بخش و کارآمد بوده و زمینه‌ساز تشکیل «تمدن بزرگ اسلامی» باشد. بدین معنا اساساً در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، یکی از مؤلفه‌های مهم الگو می‌باید متضمن مقاومت و تحقق آن باشد. در این مقوله است که اقتصاد مقاومتی مشتمل بر اقتصاد کارآفرینی و ریسک‌پذیری و نوآوری می‌شود.

در پایان به چند رویکرد اشاره میشود که جهت مقاوم سازی اقتصادی باید مد نظر قرار گیرند:

اولاً در بُعد نظری باید چهارچوب «پیشرفت و رشد اقتصادی به همراه عدالت» را در دستور کار قرار دهیم. مسأله‌ی بعدی در رویکرد جمهوری اسلامی، ایستادگی و مقاومت و رها نکردن این سنگر است. در وضعیت بازنیز غیرهمکارانه ما و آمریکا کسی برنده است که بیشتر مقاومت کند.

نکته‌ی دیگر این که ما در تعریف تعاملات خود با بازارهای جهانی باید بسیار هوشمندانه عمل کنیم. مثلاً در بحث سرمایه‌گذاری خارجی، اگر سرمایه‌گذار فناوری روز را وارد کشور کند و سپس انتقال فناوری انجام شود، این می‌تواند مطلوب ما باشد، اما قطعاً این خطرناک است که سرمایه‌گذار خارجی به صورت غیر مستقیم وارد بازار سرمایه‌ی ما بشود و سهام خرید و فروش کند و سفته‌بازی کند. همین اتفاق و همین نوع سرمایه‌گذاری خارجی در بازار سرمایه بود که در آسیای جنوب شرقی بحران مالی پدید آورد.

محور بعدی این که ما برای توسعه‌ی کشورمان احتیاج داریم که موضوع رشد صادرات را که در بطن خود افزایش اشتغال را نیز میسر می‌کند، طی هدف گذاری و برنامه‌ریزی مشخصی با توجه به برتری نسبی در حوزه‌های گوناگون اقتصادی پیش ببریم.

مسأله‌ی بعدی استفاده‌ی اقتصادی از ظرفیت همسایگان است. وقتی پیوندهای عمیق اقتصادی بین دو کشور همسایه برقرار شود، همین پیوندها از بروز اوقات تلخی و سردی در روابط دو کشور جلوگیری می‌کند یا این که به سرعت این سردی‌ها را به حالت اول برمی‌گرداند.

منابع و مأخذ :

اسماعیلی، بابک (۱۳۸۹)، از مقاومت اقتصادی تا اقتصاد مقاومتی، روزنامه کیهان، شماره ۱۹۸۰۷، صفحه ۱۴
ابراهیمی، عباس (۱۳۹۱)، «اقتصاد مقاومتی» در سایه تورم زدایی و حفظ سرمایه ایرانی تحقق می‌یابد، پایگاه اطلاع رسانی اقتصاد مقاومتی، به آدرس: ehavadar.ir

اختیاری، محسن (۱۳۹۳)، اقتصاد مقاومتی راهکار بی اثر کردن تحریم‌ها، www.borhan.ir

ابراهیمی، محمدسجاد، بررسی اقتصاد مقاومتی در زنجیره‌ی دولت و مردم، کد خبر: ۶۴۱۳،

<http://borhan.ir/NSite/FullStory/News/?Id=6413>

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بهاش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

- اقتصاد مقاومتی، الگویی بومی برای حل مسائل اقتصادی کشور، www.masir.ir ۱۳۵۷
- اقتصاد مقاومتی در رهنمودهای امام خامنه‌ای، پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار امام خامنه‌ای (مدظله العالی)
- بیانات رهبری، پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار امام خامنه‌ای؛ www.leader.ir
- رضایی، علی (۱۳۹۲)، اقتصاد مقاومتی زیر ساخت خلق حماسه اقتصادی، پایگاه تخصصی الگو شناسی؛ www.olgooha.com
- تاس.اچ. مک لئود (سرپرست اجرایی گروه اعزامی مشاوران دانشگاه هاروارد به ایران)، برنامه ریزی در ایران، ترجمه علی اعظم محمد بیگی، نشر نی، چاپ دوم سال ۱۳۸۱، صفحه ۷۷
- رضایی، عبدالعلی (۱۳۹۰)، اقتصاد مقاومتی مسابقه است یا مقاومت، سایت الگوها، <http://farsi.khamenei.ir/others-dialog?id=۱۸۶۳۹>
- زریباف، مهدی (۱۳۹۱)، مختصات اقتصاد مقاومتی، پایگاه تحلیلی - تبیینی برهان؛ <http://borhan.ir/NSite/FullStory/News/?Id=۴۱۲۳>
- سرخه دهی، فاطمه (۱۳۹۲) "اقتصاد مقاومتی و راهبرد مناسب حمایت از تولید ملی"، به ادرس : <http://www.nioc.ir/portal/File>
- سعیدی، پرویز، سفلو، جواد، (۱۳۸۸)، نقش اصلاح الگوی مصرف بر بهره وری، راهبرد یاس، شماره ۲۰، صص ۱۶۰-۱۴۴
- سیف، اله مراد، (۱۳۹۱) الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران (مبنتی بر دیدگاه مقام معظم رهبری)، فصلنامه آفاق امنیت، سال پنجم، شماره شانزدهم.
- شمیرمردی، یسداالله (۱۳۹۲) "اقتصاد مقاومتی؛ رنسانسی در اقتصاد ایران"، سایت <http://www.mashregnews.ir>
- عسگری، علی (۱۳۹۱)، ۱۸ راهکار در اقتصاد مقاومتی، جام جم، شماره خبر: ۱۰۰۸۲۳۴۲۵۹۱۳، به آدرس: www.ghatre.com
- علیخانی، حسین (۱۳۸۰) تحریم ایران شکست یک سیاست، ترجمه محمد متقی نژاد، مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه
- عبدی، عبدالله (۱۳۹۲)، مقاومت با طعم اقتصاد و اقتصاد با طعم مقاومت، <http://rasekhoon.net/article/show>
- میرمعزی، سید حسن (۱۳۸۸)، اصلاح الگوی مصرف، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه‌ی اسلامی
- ملکی منصور (۱۳۹۲)، راهبردهایی برای دولت آینده در زمینه تحقق اقتصاد مقاومتی، پایگاه تحلیلی - تبیینی برهان؛ www.borhan.com

Briguglio, Lino, and Stephen Piccinino, "Growth and Resilience in East Asia and The Impact of the ۲۰۰۹ Global Recession", Available at: http://www.um.edu.mt/-data/assets/pdf_file/۰۰۱۱/۱۴۱۹۵۹/Growth_with_Resilience_in_Asia_۵Dec۲۰۱۱.Pdf.

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴
همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

Briguglio, Lino, Gordon Cordina, Nadia Farrugia and Stephanie Vella, «Profilin Economic Vulnerability and Resilience in Small States: Conceptual Underpinnings Economics Department, University of Malta. ۲۰۰۸, Available at: http://www.um.edu.mt/-data/assets/pdf_file/۰۰۰۳/۸۹۶۳۴/Vulnerability_and_resilience_May۰۸.Pdf

Rose, Adam, (۲۰۰۴) "Defining and Measuring Economic Resilience to Disasters Disasters Prevention and Management, Vol. ۱۳, No. ۴ Available at:<http://insct.syr.edu/uploadedFiles/insct/uploadedfiles/PDFs/Defining%۲۰and%۲۰Measuring%۲۰conomic%۲۰Resilience%۲۰to%۲۰>

<http://borhan.ir/NSite/FullStory/News/?Id=۴۹۹۶>

<http://www.masir۱۳۵۷.ir>

<http://farsi.khamenei.ir>

Requierments, objectives and tools in order to achieve of the strength economy

Abstract

This paper is a research library And the inductive content analysis and to answer the questions raised Over the past decade, the introduction of economic is topics resistance (due to economic sanctions and retrofit).

In the present study, the role of management in the process of economic sanctions and their mutual influence on economic development in the country is Have been studied. Also, requirements, objectives and focus on addressing the needs of the economy in the current climate of economic stability as a result of spent The present study confirms that issues orders and leadership from his remarks to pass through the tortuous business in the current circumstances.

Key words: economic strength, sanctions, economic Fnryt role of government